

ПРО МОНОГРАФІЮ А. ВОЛОХА «МИСЛИВСЬКІ ЗВІРІ СТЕПОВОЇ УКРАЇНИ»

Ігор Наконечний

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського (Миколаїв, Україна)

About A. Volokh's monograph by "Mammals Hunted in Steppe Ukraine". — I. Nakonechnyi. — Brief description of the content and significance of the monograph by Prof. Anatoliy Volokh about game mammals of the south of Ukraine is presented. The book consists of two parts: part 1 was published in 2014 on 412 pages, part 2 in 2015 on 201 pages. The books were reviewed by Prof. I. Emelyanov and Prof. E. Pysanets. In the first volume (chapters 1–6), detailed analysis of habitats, fauna, dynamics of ranges, biotopes and shelters, reproduction and age-sex structure, mortality and diseases are presented. In volume 2 (chapter 7–11) the following data are presented: morphological characteristics of mammals, abundance dynamics of game mammals, social organization of ungulate populations, management of resources and conservation of mammals.

Key words: game mammals, fauna dynamics, steppe zone, history of research, Ukraine.

Correspondence to: Igor Nakonechnyi; V. O. Sukhomlinsky Mykolaiv National University; Nikolska St. 24, Mykolaiv, 54030 Ukraine; e-mail: nakonechniigor777@gmail.com; orcid: 0000-0002-3797-3725

Сучасний Світ несе помітний відбиток ностальгії за втраченою первісною природою, принаймні у тієї частини людства, яка не втратила відчуття своєї єдності з природою. Зазвичай це мисливці та рибалки, які першими бачать і гостро відчувають наслідки антропогенних перетворень природних біотопів у об'єкти, в яких диким тваринам місця вже немає. У наш час степові біотопи збереглися лише невеликими ділянками в місцевостях, непридатних для оранки, і їхня частка ледве сягає 5 % території. Такі ділянки виступають найбільш цінними стаціями перебування диких тварин, забезпечуючи їхню відтворення та поширення в агроценозах. Останні потребують свідомого управління людиною. Питанням управління мисливською теріофауною степової України і присвячено монографію Анатолія Волоха.

Професор А. Волох є відомим мисливствознавцем і мисливцем, який багато енергії й сил віддав питанням організації та функціонування мисливського господарства. Прийшов час підготовки праці, присвяченої найбільш спірним питанням — оцінкам стану і управління популяціями мисливських видів, які мешкають в умовах густозаселених людиною аграрних регіонів. Тому є підстави говорити про унікальність цієї праці. Маємо признати цю працю в якості взірцевого результату тривалих польових та аналітичних досліджень, які поєднують в собі не лише описи мисливських видів та техніки полювання, але і екологічне бачення проблеми успішного функціонування мисливського господарства регіону.

Аналізована робота відображає величезний інформаційний набуток автора, який знайомить із ним широке коло науковців. Особливу цінність матеріали монографії несуть для науковців-біологів, екологів, мисливствознавців, працівників лісового та мисливського господарств, природоохоронних закладів і установ, але найбільшу радість отримують аспіранти, магістранти та студенти біологічних і лісотехнічних факультетів.

За кожною прочитаною фразою із цієї праці бачиться доброзичлива усмішка автора та чергова історія про регіональні та національні особливості українського полювання. Окрім зоологічних і популяційних характеристик цих видів, автор широко вдається до екологічних оцінок польових агроценозів, які панують в агроландшафтах півдня України.

Вивчаючи матеріали, представлені в обох томах, усвідомлюєш наукову цінність і унікальність інформації, яка демонструє досконале володіння автором теоретичної і практичної сутності конкретної проблеми.

Обкладинка частини 2.

Особливо вражає інформація за майже сторічні періоди з інтродукції та реакліматизації таких видів, як дикий кабан, косуля, олень. Наведено детальні дані щодо динаміки популяцій диких кролів, коливань чисельності зайця сірого та узагальнення даних щодо обсягів здобуття хутрових звірів. Автор впевнено орієнтується в матеріалі, успішно застосовує методи системного та корелятивного аналізу, розкриваючи причини коливань чисельності тварин в регіоні.

Особливу увагу автор надає аналітичним узагальненням матеріалів щодо хижих та їхньої ролі в сучасних агроєкосистемах, наводить результати досліджень й щодо лісових видів копитних, аналізує вплив хижих на популяції зайця, втрати молодняку під час агротехнічних заходів тощо. Результати аналітичних узагальнень надають можливості для розробки рекомендацій щодо стратегії ведення мисливського господарства в кожній місцевості.

Проте потрібно вказати на питання, які не набули бажаної деталізації.

У той самий час є питання, яким не приділено належної уваги: стан популяції крапчастого ховраха, який знаходиться на межі зникнення, розселення на південь вивірки, питання боротьби з вовком. Непевним є відношення автора до розширення мережі природних парків, які через заборону полювання на їх території набули значення головних стацій сезонного переживання вовка та шакала.

Попри це, автором представлено важливе узагальнення щодо експлуатації в мисливському господарстві степової зони України більш як 20 видів тварин, що існують у дикому стані у складі біотичних комплексів, що сформувалися на території півдня України. Варто відмітити й успішний підбір автором ілюстративного матеріалу, та значну кількість табличних даних щодо більшості досліджених видів. Все це дозволяє стверджувати про безперечну успішність цієї роботи, що є цілковитою заслугою автора, який зумів надати читачам своє бачення майбутнього мисливської теріофауни на теренах півдня України.

Література • References

Волох, А. М. 2014. *Охотничьи звери Степной Украины. Часть 1.* ФЛП Гринь Д.С., Херсон, 1–412.
[Volkh, A. M. 2014. *Mammals Hunted in Steppe Ukraine. Part 1.* Gryn D.C., Kherson, 1–412. (In Russian)]

Волох, А. М. 2015. *Охотничьи звери Степной Украины. Монография. Часть 2.* ФЛП Гринь Д.С., Херсон, 1–401.
[Volkh, A. M. 2015. *Mammals Hunted in Steppe Ukraine. Part 2.* Gryn D.C., Kherson, 1–401. (In Russian)]